

धावताञ्च रथाधानां युध्यताञ्च पृथक् पृथक् । बभूव तुमुलः शब्दे विमिश्रो दुन्दुभिस्त्रिभिः ।
 दिवस्पृक् नरबीराणां निघ्नतामितरेतरं । सम्प्रहारे तु तुमुले तवतेषाञ्च भारत ।
 इति श्रीमहाभारते भीष्मपर्वणि भीष्मवधपर्वणि गार्ग्योऽष्टमोऽध्यायः ॥ ५६ ॥
 ॥ सञ्जय उवाच ॥ ततो व्यूढेष्वनीकेषु तावकेष्वितरेषु च । धनञ्जयो रथानीकमवधीत्तत्र भारत ।
 शरैरतिरथो युद्धे पातयन्नययूपान् । ते बध्यमानाः पार्थेन कलेनैव युगलये ।
 धार्तराष्ट्रा रणे यत्ता पाण्डवान् प्रत्ययोधयन् । प्रार्थयाना यशो दोषं मृत्युं कृत्वा निवर्त्तनं ।
 एकाग्रमनसा भूत्वा पाण्डवानां वरूथिनीं । बभञ्जुर्बुद्धिशो राजंस्ते चाभज्यन्त संयुगे ।
 द्रवङ्गिरथ भग्नैश्च परिवर्त्तद्भिरेव च । पाण्डवैः कौरवेभ्यश्च न प्रज्ञायत किञ्चन ।
 उदतिष्ठद्रजो भौमं ह्लादयानं दिवाकरं । न दिशः प्रदिशश्चापि तत्र जग्मुः कथञ्चन ।
 अनुमानेन संज्ञाभिर्नामगोत्रैश्च संयुगे । वर्त्तते स्म तदा युद्धं तत्र तत्र विश्राम्यते ।
 न व्यूहो भिद्यते तत्र कौरवाणां विश्राम्यते । रक्षितः स यथा तेन भारद्वाजेन मारिष ।
 तथैव पाण्डवेयानां रक्षितः सव्यसाचिना । नाभिद्यत महाव्यूहो भीमेन च सुरक्षितः ।
 सेनायादभिनिष्पत्य प्रायुध्यस्तत्र मानवाः । उभयोः सेनयो राजन् व्यतिषिक्तरथदिपाः ।
 हयारोहैर्हयारोहाः पात्यन्ते स्म महाहवे । ऋष्टिर्भिर्विमलायाभिः प्रासैरपि च संयुगे ।
 रथो रथिनमासाद्य वाणैः कनकभूषणैः । पातयामास समरे तस्मिन्वर्त्तितभयङ्करे ।
 गजारोहा गजारोहान् नाराचशरतोमरैः । संयुक्तान् पातयामासुस्तत्र तेषाञ्च सङ्घशः ।
 पत्तिसङ्घा रणे पत्तीन् भिन्दिपालपरश्वधैः । न्यपातयन्त संहृष्टाः परस्परकृतागसः ।
 रथो च समरे राजन्नासाद्य गजयोधिनं । सगजं पातयामास गजो च रथिनस्तथा ।
 रथिनञ्च हयारोहः प्रासेन भरतर्षभ । पातयामास समरे रथो च रथसादिनं ।
 पदाती रथिनं सङ्घो रथो चापि पदार्तितं । न्यपातयच्छैतः शस्त्रैः सेनयोरुभयोरपि ।
 गजारोहा हयारोहान् पातयामासुराहवे । हयारोहा गजस्यांश्च तदद्भुतमिवाभवत् ।
 गजारोहवरैश्चापि तत्र तत्र पदातयः । पातिताः समदृश्यन्त तैश्चापि गजयोधिनः ।
 पत्तिसङ्घा हयारोहैः सार्दिसङ्घास्तु पत्तिभिः । पात्यमाना व्यदृश्यन्त शतशोऽथ सहस्रशः ।
 ध्वजैस्तत्रापरिवृष्टैश्च कार्मुकैस्तोमरैस्तथा । परिलोमैः कुशाभिश्च कम्बलैश्च महाधनैः ।
 प्रासैस्तथा गदाभिश्च परिधैः कम्पनैस्तथा । शक्तिभिः कवचैश्चित्रैः कुणपैरकुशैरपि ।
 निस्त्रिंशैर्विमलैश्चैव स्वर्णपुङ्खैः शरैस्तथा । भूर्भाति भरतश्रेष्ठ सगदामैरिव चित्रिता ।
 नराश्वकायैः पतितैर्दन्तिभिश्च महाहवे । अगम्यरूपा पृथिवो मांसशोणितकर्दमा ।
 प्रश्राम रजो भौमं व्युचितं नरशोणितैः । दिशश्च विमलाः सर्वाः समपद्यन्त भारत ।
 उत्थितान्यगणायानि कबन्धानि समन्ततः । चिह्नभूतानि जगतो विनाशार्थाय भारत ।
 तस्मिन् युद्धे महारौद्रे वर्त्तमाने सुदारुणे । प्रत्यदृश्यन्त रथिनो धावमानाः समन्ततः ।

२४२५

२४२६

२४२७

२४२८

२४२९

२४३०